

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روان‌شناسی یادگیری

تألف

دکتر فریدرز درتاج
دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی

با همکاری

محمد حسین خانی

ویراستار علمی

دکتر مسعود حسین چاری
دانشیار دانشگاه شیراز

انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی
چاپ اول ۱۳۹۱

سرشناسه	درتاج، فریبرز، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	روان شناسی یادگیری/تألیف فریبرز درتاج؛ با همکاری محمدحسین خانی؛ ویراستار علمی مسعود حسین چاری.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	۳۵۰ ص.: جدول، نمودار.
فروست	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی: ۲۷۰
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۰۷۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	آموختن -- روان شناسی
شناسه افزوده	خانی، محمدحسین، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده	حسین چاری، مسعود، ویراستار
شناسه افزوده	دانشگاه علامه طباطبائی
رده بندی کنگره	۱۳۹۱ ر ۹۳۶ BF۳۱۸/
رده بندی دیویی	۱۵/۱۵
شماره کتابشناسی ملی	۲۸۱۱۷۵۹

انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی
شماره نشر: ۲۷۰

ISBN 978-964-217-072-2

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۰۷۲-۲

روان شناسی یادگیری

تألیف

دکتر فریبرز درتاج

با همکاری

محمدحسین خانی

ویراستار علمی

دکتر مسعود حسین چاری

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

چاپ اول: ۱۳۹۱ شمارگان: ۱۰۰۰ ناظر فنی: مهندس رضا دنیوی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

حق چاپ برای دانشگاه علامه طباطبائی محفوظ است. قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

سازمان مرکزی: تهران دهکده المپیک، تقاطع شهید همت، جنب پارک فرهنگ، صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فهرست مطالب

فصل اول. کلیات یادگیری

- ۱..... تعریف یادگیری
- ۳..... تفاوت‌های یادگیری با عملکرد
- ۴..... تفاوت‌های یادگیری با رشد
- ۶..... آغاز مطالعه روان‌شناختی یادگیری
- ۶..... آزمایشگاه روان‌شناختی وونت
- ۷..... یادگیری کلامی اینگه‌اوس
- ۸..... قلمروهای یادگیری
- ۱۰..... انواع یادگیری
- ۱۰..... شرطی‌سازی کلاسیک
- ۱۲..... شرطی‌سازی وسیله‌ای یا عامل
- ۱۳..... یادگیری مشاهده‌ای
- ۱۴..... نقش مغز در فرایند یادگیری
- ۱۴..... نقش محیط در یادگیری
- ۱۴..... اهمیت یادگیری در زندگی انسان
- ۱۵..... چرا به مطالعه یادگیری می‌پردازیم؟
- ۱۶..... اصول اخلاقی در اجرای پژوهش
- ۱۷..... پژوهش با حیوان

۱۸	 پژوهش با انسان‌ها
۱۹	 خلاصه‌ی فصل

فصل دوم. اهمیت نظریه‌ها و مسائل مرتبط با آن

۳۰	 علم و پیدایش نظریه‌های روان‌شناختی
۳۰	 علم چیست؟
۳۲	 قواعد روش علمی
۳۳	 نظریه چیست؟
۳۴	 نظریه در جایگاه ابزار
۳۵	 ویژگی‌های نظریه‌های خوب
۳۶	 اهداف نظریه‌ها
۳۷	 پیوند نظریه با کاربرد عملی
۳۷	 ارزش‌های استفاده از نظریه
۳۸	 چالش‌های استفاده از نظریه‌ها
۳۹	 مسئولیت‌های استفاده از نظریه‌ها
۳۹	 نمونه‌هایی از مسائلی که نظریه‌های یادگیری با آن مواجه هستند
۴۲	 طبقه‌بندی نظریه‌های یادگیری
۴۴	 خلاصه‌ی فصل

فصل سوم. نظریه‌های تداعی گرایانه

۵۴	 دکارت و نقش بازتاب‌ها
۵۵	 نقش تداعی گرایان انگلیسی
۵۶	 شرطی‌سازی کلاسیک پاولف (۱۸۴۹-۱۹۳۶)
۵۹	 قانون‌های شرطی‌سازی کلاسیک
۶۰	 کاربردهای نظریه‌ی شرطی‌سازی کلاسیک
۶۰	 محدودیت‌های نظریه پاولف

۶۲	پیوندگرایی نرندایک (۱۹۴۹-۱۸۷۴).....
۶۲	یادگیری به وسیله کوشش و خطا.....
۶۳	قوانین نرندایک.....
۶۴	قانون اثر.....
۶۴	قانون آمادگی.....
۶۴	قانون تمرین.....
۶۵	کاربردهای نظریه نرندایک.....
۶۵	مشخصه های اصلی نظریه نرندایک.....
۶۶	محدودیت های نظریه نرندایک.....
۶۸	نظریه رفتارگرایانه ی واتسون (۱۸۷۸-۱۹۵۸).....
۶۹	قوانین واتسون.....
۶۹	کاربرد های نظریه واتسون.....
۷۰	ارزیابی نظریه رفتارگرایانه ی واتسون.....
۷۰	نظریه سائق هال (۱۸۸۴-۱۹۵۲).....
۷۱	شرح مختصر نظام هال.....
۷۴	نیازها و سائق ها در نظام هال.....
۷۴	ارزیابی نظریه هال.....
۷۶	شرطی سازی عامل اسکینر (۱۹۹۰-۱۹۰۴).....
۷۸	شرطی سازی عامل.....
۷۸	تقویت مثبت.....
۷۸	تنبيه.....
۷۹	کاربردهای شرطی سازی عامل اسکینر.....
۷۹	محدودیت های شرطی سازی عامل.....
۸۱	نظریه مجاورت گاتری.....
۸۲	کاربردهای دیدگاه مجاورت گاتری.....

۸۳		ارزیابی نظریه مجاورت
۸۵		نقد نظریه های تداعی گرایانه
۸۷		خلاصه فصل

فصل چهارم. نظریه های شناختی در یادگیری

۹۹		دلیل های به وجود آمدن شناخت گرایی
۹۹		روان شناسی تجربی
۹۹		تغییر علاقه از رفتار گرایی به شناخت گرایی
۱۰۰		یادگیری زبان
۱۰۰		کامپیوتر و هوش مصنوعی
۱۰۱		نظریه گشتالت
۱۰۳		یادگیری بینش مند
۱۰۵		مراحل بینش
۱۰۵		قانون های بینش
۱۰۷		کاربردهای آموزشی نظریه گشتالت
۱۰۸		تفاوت یادگیری کوشش و خطا با یادگیری بینش مند
۱۰۹		ارزیابی نظریه گشتالت
۱۱۰		رفتار گرایی هدفمند تولمن (۱۸۸۶-۱۹۵۹)
۱۱۱		نقشه شناختی و میزان پاداش
۱۱۲		اصول نظری تولمن
۱۱۵		کاربرد آموزشی نظریه تولمن
۱۱۵		ارزیابی رفتار گرایی هدفمند تولمن
۱۱۶		الگوی پردازش اطلاعات
۱۱۷		ذهن براساس الگوی پردازش اطلاعات چگونه کار می کند؟
۱۱۹		حافظه حسی

حافظه کاری یا کوتاه مدت	۱۲۰
حافظه بلند مدت	۱۲۰
نظریه یادگیری اجتماعی بندورا	۱۲۱
تعیین کنندگی متقابل	۱۲۳
شرایط لازم برای یادگیری مشاهده‌ای	۱۲۴
تاریخچه یادگیری‌های مشاهده‌گر	۱۲۴
یادگیری مشاهده‌ای و مغز	۱۲۵
ملاحظات کاربردی یادگیری مشاهده‌ای	۱۲۶
نظریه میدانی لوین (۱۸۹۰-۱۹۴۳)	۱۲۶
فضای زندگی	۱۲۷
نظریه یادگیری اکتشافی برونر	۱۲۹
مراحل یادگیری اکتشافی	۱۳۱
ارزیابی یادگیری اکتشافی	۱۳۱
خلاصه فصل	۱۳۲

فصل پنجم. یادگیری الکترونیک

تعریف یادگیری الکترونیکی	۱۴۳
خاستگاه یادگیری الکترونیک	۱۴۵
انواع مختلف یادگیری الکترونیکی	۱۴۶
مقایسه بین یادگیری همزمان و یادگیری ناهمزمان	۱۴۹
مزیت‌های استفاده از یادگیری الکترونیک	۱۵۰
محدودیت‌های استفاده از یادگیری الکترونیکی	۱۵۱
خلاصه فصل	۱۵۳

فصل ششم. یادگیری مشارکتی

تعریف یادگیری اشتراکی	۱۶۱
-----------------------------	-----

۱۶۵	حمایت‌های نظری و تجربی
۱۶۶	مفهوم کلاس دموکراتیک
۱۶۷	روابط بین گروهی
۱۶۸	یادگیری تجربی
۱۶۹	رویکردهای مختلف در یادگیری اشتراکی
۱۶۹	رویکردهای ساختاری
۱۷۰	رویکرد jigsaw
۱۷۱	سند مشارکتی
۱۷۲	پژوهش گروه
۱۷۲	رویکرد STAD
۱۷۳	پژوهش‌های صورت گرفته در رابطه با یادگیری اشتراکی
۱۷۴	تکنولوژی و یادگیری اشتراکی
۱۷۷	خلاصه فصل

فصل هفتم. یادگیری مسئله‌محور

۱۸۵	تعریف یادگیری مسئله‌محور
۱۸۷	حمایت‌های نظری و تجربی
۱۸۹	دیویی و کلاس مسئله‌محور
۱۹۰	پیاژه، ویگوتسکی و ساخت گرایی
۱۹۳	برونر و یادگیری اکتشافی
۱۹۴	نقش معلم در یادگیری مسئله‌محور
۱۹۵	نقش دانش آموز در یادگیری مسئله‌محور
۱۹۶	ارزیابی از معلم در یادگیری مسئله‌محور
۱۹۶	چرایی استفاده از یادگیری مسئله‌محور
۱۹۷	مشخصه‌های مسائل خوب

۱۹۷	تأثیرات یادگیری مسئله محور.....
۱۹۸	محدودیت‌های استفاده از یادگیری مسئله محور.....
۱۹۹	خلاصه‌ی فصل.....

فصل هشتم. انتقال یادگیری

۲۱۰	تعریف انتقال یادگیری.....
۲۱۰	نظریه‌های تاریخی در انتقال یادگیری.....
۲۱۱	نظریه‌های محیط گرایانه در انتقال.....
۲۱۲	محدودیت‌های نظریه‌ی عناصر همانند.....
۲۱۲	تیین شناختی از انتقال.....
۲۱۳	انواع انتقال یادگیری.....
۲۱۳	انتقال نزدیک در برابر انتقال دور.....
۲۱۴	انتقال سطح پایین در برابر انتقال سطح بالا.....
۲۱۴	انتقال مثبت در برابر انتقال منفی.....
۲۱۵	انتقال ساده در برابر انتقال پیچیده.....
۲۱۵	عوامل مؤثر در انتقال مثبت.....
۲۱۶	انتقال یادگیری و آموزش.....
۲۱۷	خلاصه فصل.....

فصل نهم. فرایندهای حافظه

۲۲۵	تعریف حافظه.....
۲۲۶	اندازه‌گیری حافظه.....
۲۲۸	دیدگاه سه مرحله‌ای در ذخیره سازی اطلاعات.....
۲۲۹	حافظه حسی.....
۲۳۱	حافظه تصویری.....
۲۳۳	مدت زمان حضور یک آیکن.....

۲۳۴	حافظه پژواکی
۲۳۵	مدت زمان حضور یک پژواک
۲۳۵	حافظه کوتاه مدت
۲۳۶	نگهداری زمانی محدود اطلاعات
۲۳۷	گنجایش محدود
۲۳۸	تقطیع
۲۳۸	حافظه بلند مدت
۲۴۰	حافظه خبری و حافظه ناآشکار
۲۴۱	حافظه روی دای و حافظه معنایی
۲۴۲	حافظه رویه‌ای
۲۴۲	به یاد افتادن‌ها
۲۴۳	حافظه و شرطی شدن کلاسیک
۲۴۳	آیا هیجان‌ها بر خاطرات تأثیر می‌گذارند؟
۲۴۵	دوام حافظه بلندمدت: آیا می‌توانیم به حافظه خود اعتماد کنیم؟
۲۴۵	حافظه کاذب
۲۴۶	فراموشی
۲۴۶	نظریه محو شدن
۲۴۷	نظریه سرکوبی
۲۴۸	نظریه تداخل
۲۴۹	نظریه بازیابی
۲۴۹	خطا در رمزگردانی
۲۵۰	نبود نشانه‌های بازیابی
۲۵۱	نظریه تغییر شکل
۲۵۱	گام‌ها و اشاراتی مفید برای بهبود حافظه
۲۵۲	خلاصه فصل

فصل دهم. سبک‌های یادگیری

۲۶۱	تعریف سبک یادگیری
۲۶۲	خاستگاه نظری مطالعه درباره سبک‌های یادگیری
۲۶۳	انواع سبک‌های یادگیری
۲۶۴	الف: سبک‌های یادگیری دیداری، شنیداری و جنبشی
۲۶۵	یادگیرندگان دیداری
۲۶۶	یادگیرندگان شنیداری
۲۶۸	یادگیرندگان جنبشی
۲۶۹	ب. سبک‌های یادگیری شناختی، عاطفی و فیزیولوژیک
۲۷۰	سبک‌های یادگیری شناختی
۲۷۰	۱. سبک‌های وابسته به زمینه
۲۷۲	۲. سبک‌های تکانشی و تأملی
۲۷۳	۳. سبک‌های همگرا و اگر جذب کننده و انطباقی یابنده:
۲۷۵	سبک همگرا
۲۷۶	سبک واگرا
۲۷۷	سبک جذب کننده
۲۷۸	سبک انطباق یابنده
۲۷۹	ج. سبک‌های یادگیری فلدر و سیلورمن
۲۷۹	چرا افراد سبک‌های یادگیری غالب خود را به وجود می‌آورند و آن‌ها را در طول زمان حفظ می‌کنند؟
۲۸۰	مغز و سبک‌های یادگیری
۲۸۲	خلاصه فصل دهم

فصل یازدهم. تأثیرات زیستی بر یادگیری

۲۹۲	بیزاری از مزه
-----	---------------

۲۹۵	درمان اعتیاد با استفاده از بیزاری از مزه.....
۲۹۵	حفظ یک گونه‌ی نایاب با استفاده از بیزاری از مزه.....
۲۹۶	سرطان و بیزاری از مزه.....
۲۹۷	تیینی احتمالی برای بیزاری از غذا در زنان باردار.....
۲۹۷	پیش آمادگی.....
۳۰۰	دام غریزی.....
۳۰۲	مشخصه‌های فیزیکی.....
۳۰۳	خلاصه فصل.....

فصل دوازدهم: یادگیری و انگیزش

۳۱۰	تعریف انگیزش.....
۳۱۱	مشخصه‌های انگیزش.....
۳۱۲	چرخه انگیزش.....
۳۱۳	انگیزش بیرونی و انگیزش درونی.....
۳۱۴	انگیزش درونی و بیرونی در آموزشگاه‌ها و محیط‌های سازمانی.....
۳۱۵	اندازه گیری انگیزش.....
۳۱۶	انگیزش در کلاس درس.....
۳۱۶	انواع نظریه‌های انگیزش.....
۳۱۷	نظریه‌های رفتاری انگیزش.....
۳۱۸	نظریه‌های شناختی انگیزش.....
۳۱۸	نظریه علاقه.....
۳۱۸	نظریه هدف.....
۳۱۸	نظریه‌های شناختی - اجتماعی انگیزش.....
۳۱۹	نظریه ارزش X موردانتظار.....
۳۲۰	نظریه خودکارآمدی.....

۳۲۰		مقوله‌های مؤثر در خودکارآمدی دانش‌آموزان
۳۲۱		راهبردهای افزایش خودکارآمدی دانش‌آموزان
۳۲۱		نظریه‌های انسان‌گرایانه انگیزش
۳۲۲		سلسله مراتب نیازهای مازلو
۳۲۵		کاربردهای آموزشی نظریه مازلو
۳۲۵		انگیزش و منبع کنترل
۳۲۷		رابطه بین انگیزش و سطح عملکرد
۳۲۷		انگیزش و یادگیری خود تنظیم
۳۲۸		کاربردهای آموزشی مبحث انگیزش
۳۳۲		خلاصه فصل دوازدهم